

Werkblad Auteursrecht in geschriften

Auteursrecht bij het schrijven van geschriften

Schrijf je wel eens een verhaal in een dagboek? Of heb je wel eens een brief geschreven naar je opa of oma? Het zijn jouw woorden, het is jouw tekst, dus jij hebt hier het auteursrecht op. Wist je dat? Niemand mag het zonder jouw toestemming publiceren, aanpassen of er een andere naam onder zetten. Het is jouw werk, dus mensen die de teksten willen gebruiken moeten aan jou toestemming vragen.

Persoonlijksrechten

Wanneer iemand jouw toestemming heeft om je verhaal te publiceren, moet hij wel jouw naam bij de tekst schrijven. Hij mag ook niet zomaar jouw teksten aanpassen, of je woorden zo verdraaien dat er iets heel anders komt te staan dan jij bedoelde. Het kan dan jouw goede naam als schrijver aantasten. Dit zijn jouw persoonlijkheidsrechten. Als iemand een tekst van een ander gebruikt voor zijn eigen verhaal, zonder de naam van de echte schrijver te noemen, dan heet dat plagiaat. Natuurlijk moet je ook als je de tekst van iemand anders gaat herschrijven, eerst toestemming vragen aan de schrijver van het origineel. Net als anderen bij jou moeten doen als je een eigen verhaal hebt geschreven. Als je alleen maar een idee uit een andere tekst hebt opgedaan om een eigen tekst te schrijven, hoef je geen toestemming te vragen. Op een idee heeft niemand auteursrecht. Zo kan iedereen het idee hebben om een boek over hetzelfde onderwerp te schrijven. Iedereen zal dat op zijn eigen manier, in zijn eigen woorden doen. Het auteursrecht beschermt die eigen manier en die eigen woorden, niet het onderwerp van het boek of het idee om daar iets over te gaan schrijven.

Samen of alleen?

Wanneer je ervoor kiest om samen met iemand een verhaal te schrijven, wie heeft er dan het auteursrecht? Wanneer je allebei losse stukjes hebt geschreven, dan heeft ieder het auteursrecht op die eigen losse stukjes. Heb je de teksten zo samen geschreven, dat het niet meer te herkennen is wie wat heeft geschreven, dan

hebben jullie samen het auteursrecht. Als iemand dan jullie tekst wil gebruiken, heeft hij toestemming van jullie allebei nodig.

De rol van de uitgever

Wanneer je een verhaal hebt geschreven en je wilt graag dat het als boek of in de krant gepubliceerd wordt, dan maak je met de uitgever van het boek of de krant afspraken over de bescherming van jouw tekst. De uitgever zorgt ervoor dat jouw verhaal van goede kwaliteit is, geproduceerd wordt en bij de lezers terecht komt.

Uitzonderingen

Wanneer jij als schrijver toestemming hebt gegeven een verhaal te publiceren (er mag een boek gemaakt worden of jouw tekst komt in een tijdschrift bijvoorbeeld), zijn er in het auteursrecht uitzonderingen op jouw alleenrecht over jouw werk.

1. Als je jouw verhaal gepubliceerd hebt, dan mogen mensen het wel voor eigen gebruik kopiëren en aanpassen, zolang ze het maar niet publiceren.
2. Als je iets wilt uitleggen in je werkstuk en hebt daarbij hulp nodig van de tekst van iemand anders, dan mag je die tekst gebruiken. Dit heet citeren. Je moet alleen wel altijd de naam van de schrijver erbij vermelden. Ook de plek waar je de originele tekst gevonden hebt moet je opschrijven. Bijvoorbeeld de website of de krant en datum. Als je iemand citeert, moet je dit wel letterlijk doen. Je mag niet de tekst zomaar aanpassen.
3. Als jouw tekst gepubliceerd is, dan mag iemand de tekst voor eigen gebruik kopiëren. Maar wanneer een school een tekst voor een hele klas wil kopiëren, moet de school wel een kleine vergoeding voor de schrijver betalen aan stichting Reprorecht. Ook bibliotheken betalen een vergoeding om boeken te mogen uitlenen.

Begrippen

Publiceren: Een tekst, verhaal of foto verspreiden waardoor meer mensen het kunnen zien.

Origineel: Er is er maar één van en dat komt door de eigen inbreng van de maker.

Aantasten: Iemand kan ergens schade door krijgen. Er kan een verkeerd beeld ontstaan over iemand.

Alleenrecht: Alleen jij mag er over beslissen.

Eigen gebruik: Jij gebruikt het alleen voor jezelf, voor eigen oefening of studie en het wordt niet gepubliceerd.

Vergoeding: Ergens geld voor krijgen.

Opdrachten

Opdracht 1

Vraag 1: Wat zijn jouw persoonlijkheidsrechten als schrijver?

- a) Iemand mag niet zomaar jouw verhaal aanpassen zonder jouw toestemming of zijn eigen naam bij jouw tekst zetten.
- b) Iemand mag niet iets lelijks over jou of jouw werk zeggen.
- c) De afspraken met de uitgever van een boek.

Vraag 2: Als jij zelf jouw verhaal gepubliceerd hebt op het internet, dan....?

- a) mag iedereen de tekst zo vaak als hij wil kopiëren.
- b) mag iemand anders het voor eigen gebruik kopiëren.
- c) mag iedereen het zomaar aanpassen.

Vraag 3: Een bibliotheek heeft veel boeken. Aan welke regels moet een bibliotheek zich houden?

- a) De bibliotheek mag uit boeken een paar hoofdstukken weghalen, zodat er meer boeken op de plank passen.
- b) De bibliotheek mag een boek kopiëren, zodat meer mensen tegelijk het boek kunnen lezen.
- c) De bibliotheek moet de boeken kopen en een kleine vergoeding betalen aan de schrijver, om de boeken te mogen uitlenen.

Vraag 4: Als je iets wilt uitleggen in je werkstuk en daarbij hulp nodig hebt van de tekst van iemand anders, moet je een aantal dingen erbij schrijven.

- a) Alleen de naam van de schrijver
- b) De naam van de schrijver en de plaats waar je de originele tekst gevonden hebt.
- c) De naam van de schrijver, de plaats waar je de originele tekst gevonden hebt en de datum waarop je de tekst hebt gevonden.

Vraag 5: Een goed citaat is...

- a) een stukje tekst van een ander, dat je zelf herschreven hebt.
- b) een stukje tekst van een ander, waarbij je letterlijk de tekst overneemt.
- c) een stukje tekst van een ander, waarbij je letterlijk de tekst overneemt en de naam van de originele schrijver en de bron erbij zet.

Opdracht 2

Een elfje is een gedichtje dat uit vijf regels bestaat en in totaal 11 woorden heeft (vandaar het woord elfje). Elke regel heeft een aantal woorden dat gebruikt mag worden. Je geeft in een elfje kort wat informatie over een onderwerp in de vorm van een paar woorden. Zie hier bijvoorbeeld een elfje over school.

1 woord	School
2 woorden	De juf
3 woorden	Rekenen is leuk
4 woorden	Maar buitenspelen nog leuker
1 woord.	Leren

Jullie gaan nu een elfje maken over auteursrecht. Bedenk welke woorden of korte zinnen goed passen bij het begrip auteursrecht. Wanneer je je gedichtje af hebt, heb jij het auteursrecht over het elfje.

Opdracht 3

Je hebt de opdracht gekregen om voor een klasgenootje een korte beschrijving te schrijven voor zijn of haar social-media-pagina. Ga met hem of haar in gesprek. Wat is zijn of haar leeftijd, wat zijn de hobby's, het favoriete vakantieland, wat wil je klasgenootje later worden en ga zo maar door. De informatie die je hebt besproken, ga je in een verhaaltje over deze persoon verwerken. Maar let op, jij mag het één en ander aanpassen en net iets anders opschrijven, waardoor het niet meer helemaal klopt met wat je klasgenootje heeft gezegd. Je mag dus een paar fabels verzinnen. Je verhaal wordt in de klas opgehangen, voorgelezen en de andere klasgenoten moeten raden welke punten uit het verhaal waar zijn en welke punten fabel zijn.

Lees de verhalen van een paar klasgenoten en beschrijf daarna kort, of je kon raden wat waar was en wat niet waar was. Hoe werd jij beïnvloed door de verhalen van de ander?

Waarom is het belangrijk om de waarheid te noteren?

Opdracht 4

Hieronder lees je twee artikelen. Allebei de artikelen gaan over de moestuinactie van de Albert Heijn. In één van de twee artikelen staan feiten (de waarheid). Het andere artikel is fake (nep). Onderzoek in welk artikel de waarheid staat. Beschrijf welk artikel waar is, waarom je dat denkt en hoe je dat hebt onderzocht.

Artikel 1:

Nieuw: moestuinplaatjes sparen bij Albert Heijn

7 juli 2016 door Alexander Brandenburg

Deze zomer krijgen klanten van Albert Heijn een moestuinplaatje bij elke tien euro aan boodschappen. Op de plaatjes (in totaal 153) staan potjes met basilicum, paprika en tijm afgebeeld. De plaatjes kunnen worden ingeplakt in het speciale moestuinplaatjesverzamelalbum.

Volgens AH-marketeer Jonas Hummels biedt de spaaractie kinderen een leuke manier om iets te leren over moestuintjes uit het verleden: "Vroeger had bijna iedereen een moestuintje. Met moestuinplaatjes komen allerlei uitgestorven moestuintjes uit 2014 en 2015 weer tot leven. Een must voor elke verzamelaar!"

De actie is de opvolger van de razend populaire bestekzegelactie, waarbij klanten postzegels met bestek konden sparen.

Artikel 2:

Inbreker pikt vier dozen moestuintjes!

13 maart 2016 door Kim Einder

Spaar jij de gratis moestuintjes van Albert Heijn? Een inbreker in de buurt van Nijmegen ook! Vier dozen vol pikte hij vrijdag- op zaterdagnacht uit een supermarkt. Maar dat kwam hem duur te staan.

De man wilde ook een doos stekpotjes meenemen, wat grotere potten waar je je uit de kluiten gewassen worteltjes en tomaatjes in over kunt zetten. Maar groene vingers zou de man nooit krijgen. Omdat het supermarktalarm meteen afging, kon de politie hem op heterdaad betrappen.

Politiehond

Erg makkelijk was de arrestatie niet, meldt persbureau ANP. De boef zette alles op alles om uit de handen van de agenten te blijven. Die stuurden daarom maar een politiehond op hem af. Eén flinke beet en de moestuinboef liet zich met hangende schoudertjes toch maar in de boeien slaan...

Opdracht 5

Je krijgt van de leerkracht een recensie van een boek of film. In een recensie schrijft een schrijver wat hij van een boek of film vindt. In een recensie staan vaak citaten; een stukje tekst waarin letterlijk staat wat de schrijver ervan vindt. Kijk maar eens naar onderstaande tekst:

“Arthur wordt beroemd is het vervolg op Bruno is een superheld, dat vorig jaar een Zilveren Griffel won. Het is grappig geschreven, als een soort sneeuwbalavontuur. Steeds als Arthur iets bedenkt, gebeurt er iets onverwachts. Het verhaal rolt maar verder en je weet niet welke kant het op zal gaan.” (Recensie uit de Kidsweek).

In bovenstaande tekst zie je een stukje uit de recensie van het boek *“Arthur wordt beroemd”*. Je ziet dat de schrijver het een grappig geschreven verhaal vindt, waarin veel onverwachtse dingen gebeuren en dat vindt hij leuk! Maar wanneer je de tekst iets aanpast, kun je de boodschap in de recensie snel veranderen. Bijvoorbeeld:

“Arthur wordt beroemd is het vervolg op Bruno is een superheld, dat vorig jaar een Zilveren Griffel won. Steeds als Arthur iets bedenkt, gebeurt er iets onverwachts. Het verhaal rolt maar verder en je weet niet welke kant het op zal gaan. Dit maakt het verhaal vrij onduidelijk. Je raakt snel in de war.” (Recensie uit de Kidsweek).

Met een kleine aanpassing of weglating, heeft de tekst een heel andere betekenis. Kijk nu naar de recensie die je hebt gekregen en kies een citaat. Herschrijf het op zo'n manier, dat de tekst van de schrijver een hele nieuwe betekenis krijgt.
